

Vangede Avis

Lokalhistorie 1

Dengang der var Landbrug i Vangede Med et step i år 1834

Af lokalhistorisk medarbejder Niels Ulrik Kampmann Hansen

Høsten var den travle tid for husbond og daglejere, der med leen mejer kornet, mens deres koner binder negene op. Der var kun små hvilepauser, så de unge piger kom ud i marken med mad og drikke. Landbohistoriske billeder, 1978.

Indhold

Landbosamfundet vokser frem	2
Landboreformerne	2
De nordlige gårde	6
De centrale gårde	8
De sydlige gårde	9
Et step i 1834	11
Vangede areal og gårde	12
Vangede By og Mose	14
Vangede Skole	15
Vangede Kilde	15
Efterfølgende udvikling	16

Kilder

Folketællingen 1787, udgivet i Gentofte 1985 – kan lånes på biblioteket

Skalk nr. 6 1975 (om folketællinger)

Lanbohistoriske billeder. Tune landbrugsskoles akvarelsamling er publiceret af
Landbrugets Informationskontor i 1978

Trap: Danmark – flere udgaver

Severin Sterm: “Statistisk-Topografisk Beskrivelse over Kjøbenhavs Amt tildeels efter
meddelte Efterretninger fra vedkommende Embedsmænd og Ejere”

Vangede Avis · Snogegårdsvej 49 · 2820 Gentofte
avisen@trykkeren.dk · www.vangede.dk

© Niels Ulrik Kampmann Hansen og Vangede Avis, november 2012

Landbosamfundet vokser frem

I Vangedes langstrakte ejerlaug har der været dyrket landbrug i over 1000 år. I de første $\frac{3}{4}$ af perioden lå de oprindelige omkring 15 gårde langs Vangede Bygade og gadekæret i byens sydvesthjørne. Efter datidens landbrugssystem blev jorden dyrket i et trevangsskifte. Hver gård havde sine smalle agre fordelt mange steder, og jorden dyrkedes i fællesskab. De enkelte vanges afgrøder roterede efter et fast mønster. Overdrevet var syd for byen. Det gamle marknavn Almindingen viser, at der var en fælles jord uden for byjorden.

Landboreformerne i Gentofte

Da Johan Hartvig Ernst Bernstorff i 1752 blev ejer af Fasangården med landsbyerne Gentofte, Ordrup og Vangede med de fleste af gårdene, kunne han ved selvsyn iagttage at bøndernes forhold var kummerlige. De fik ringe udbytte af deres jord og ejede kun få køer. Meget af deres arbejdstid blev brugt på hoveriarbejde og med kørsel for Kong Frederik V. Tiden var moden til reformer. De Bernstorffske ændringer var mere konsekvente og radikale, end hvad man ellers havde set. Man startede med en præcis opmåling af bymarkerne for så herefter at fordele de enkelte parceller ligeligt. I 1766 blev Vangedes 15 bønder så selvejere efter lodtrækning. Mange var ikke glade for at forlade det trygge landsbyfællesskab; Vangede-bønderne skrev direkte et bønnekrift til Kong Frederik V, hvor de frabad sig de nye udfordringer, men der var ingen barmhjertighed, de blev tvunget til det.

Før landboreformen var bønderne fæstere under Bernstorff Gods. Fæsteafgiften blev udmålt ved høst under opsyn af ridefogden med en godsdriver som regnskabsfører. Dette system ophørte efter reformen, hvor bønderne blev selvejere og dermed selvstændige producenter. Landbohistoriske billeder, 1978.

Ved udskiftningen blev de enkelte gårde egaliserede, dvs. de blev gjort lige store efter ydeevne. Dette foregik på den måde, at man udregnede deres hartkorn, så alle gårdene fik samme mulighed for at producere "hårdt korn" byg og hvede. Alle gårdene fik tillagt otte tønder, fire skæpper og en fjerdingkar bortset fra Holmegården, der ejedes af Københavns Universitet. Gårdenes tilliggende blev således meget forskelligt.

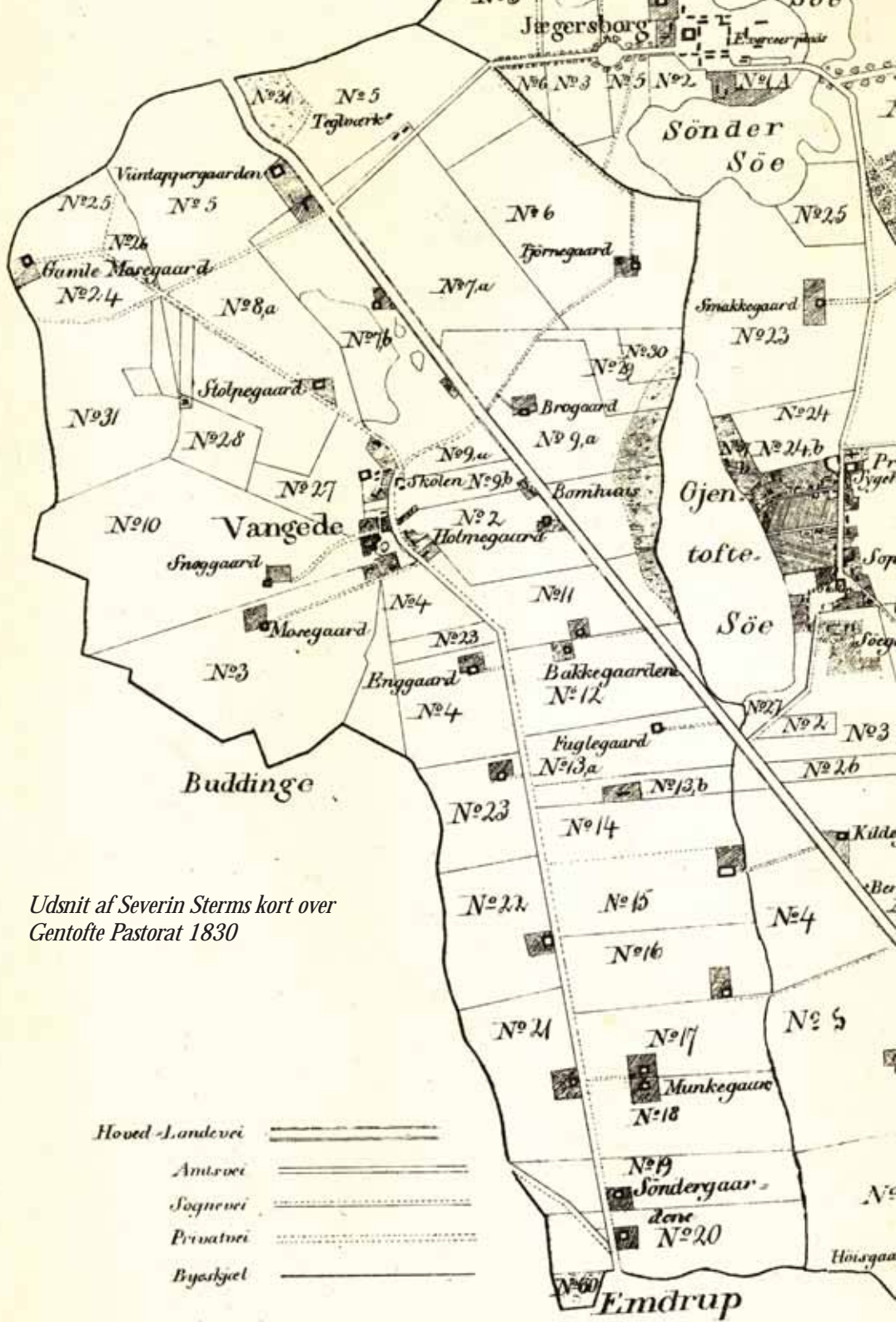
Ved de enkelte gårdes placeringer blev der taget hensyn til læ, sol/skygge, afløbsforhold, vandingssteder til kreaturer, ja selv gårdens navn blev besluttet fra godskontoret. Alle gårdene kom til at ligge centralt på deres jordlod. Især hos de sydlige og nordlige gårde blev parcellerne rektangulære, mens de centrale gårde blev stjerneudskiftet.

I Vangede by blev de gamle gårdes placering succesivt overtaget af beboelseshuse for en række håndværkere, der efterhånden indfandt sig i landsbyen.

Eftertiden måtte give Bernstorff ret i, at selvejet medførte en produktionsstigning. Efterhånden blev der velstand på de nye udflyttergårde, men samtidig opstod også en ny underklasse blandt besiddelsesløse husmænd, der mistede deres gamle rettigheder til blandt andet græsning på fællesarealerne. Taknemmelige bønder indsamlede helt frivilligt i 1783 penge til en støtte, der blev rejst ved Lyngbyvejen til Bernstorffs ære.

Foto af bygningen Vangede Bygade 52 (bag det tidligere posthus). Huset er helt unik et bevaret bondestuehus fra før udskiftningen i 1766, idet gården, der senere fik navnet Fuglegården lå her. Dengang var huset på seks fag, og det er den østlige del, der er bevaret. Et skøde fra 1775 fortæller, at bonden solgte gårdens grund og hus. Huset står på den gamle kampestenssokkel fra før 1766, men det lerklinede bindingsværk er senere sat i rigtigt murværk.

Udsnit af Severin Sterms kort over Gentofte Pastorat 1830

- Hoved-Landveie
- Amtsveie
- Sogneveie
- Privatveie
- Byeskjæl

De nordlige udflyttergårde

Karakteristisk for disse gårde er deres reeltivt store tilliggender. Det skyldtes den lidt ringere jord, som visse steder var meget gruset og sandet, og som dermed fik en dårligere bonitet. Det er karakteristisk, at deres marker ligger på begge sider af Kongevejen/Lyngbyvejen, som blev anlagt i disse år. De øvrige gårde i Gentofte Sogn kom typisk til at ligge på den ene vejside af bl. a. Vangedevej eller Bernstorffsvej.

Den Vangedebonde, der vandt **Vintappergården** ved lodtrækningen, blev boende i den trygge landsby og solgte markerne til Lyngbypræsten Joachim Bruun allerede i 1768. Da denne i 1770 blev forflyttet, overtog en velhavende vinhandler ved navn Thomas Baildon gården. Han drev forretning i Helsingør, Sundtoldens by, og omdøbte gården til "Mariabjerg" efter sin hustru, men mand og mand imellem kaldtes gården aldrig andet end "Vintapperens gård", senere blot "Vintappergården", et navn, der stadig holdes i hævd.

Stolpegården er opkaldt efter marknavnet Stolpesagre og de dengang fire stolpehøje, hvoraf de to tilbageværende ligger i Stolpegårdens nærhed. Til gården blev i 1840 tillagt en tredjedel af Nymosen til tørveskær. Den første ejer havde blot gården til 1770, hvor en københavnsk hyrekusk, Rasmus Møller, købte gården og med stor selvfølelse omdøbte den til "Møllerseje". Navnet slog ikke an i folkemunde, og da han solgte gården i 1787, kaldtes den atter Stolpegård. En del af markerne indgik i Stolberggård fra 1818.

Ørnegården fik marker på begge sider af Kongevejen/Lyngbyvejen, og den var Vangedes arealmæssigt største gård og samtidigt den senest udflyttede. En del af jordtilliggendet indgik i Stolberggård fra 1818. Øst for Lyngbyvej anlagdes et mindre teglværk 1847, der i perioder fungerede frem til 1919.

Tjørnegården er opkaldt efter marknavnet Tjørnebjergene. Den blev udflyttet i 1773 med en markant firelænget gård i den østlige del af parcellen. Nordbanens anlæg i 1863 afskar de nordøstlige marker fra resten af parcellen.

Efter mange ejerskifter overtog en englænder, Joseph Owen, gården og indrettede et mindre teglværk. I 1891 overtog Kalk- og Mørtelværkerne gården og byggede et stort teglværk til helårsproduktion. Da lerforekomsterne var udtømte omkring 1. verdenskrig, blev teglværket nedlagt, og i 1921 købte kommunen gården med tilliggender.

Brogården lå lidt øst for Kongevejen/Lyngbyvej og blev opkaldt efter en underføring af en mindre bæk, der gik under vejen, senere kaldet Brobækken. På en mindre parcel umiddelbart syd for gårdstedet lå Dortheamøllen, Gentoftes eneste vindmølle, der blev opført i 1890. I 1920'erne blev den efter lang tids forfald nedrevet. Et mindre teglværk fik sit ler fra en grav nær Vangede grusgrav.

Gammelmosegård er opkaldt efter sin nære beliggenhed ved Gammelmosen. Den er ikke en Bernstorffsk udflyttergård, men planen var at den NV-lige parcel Knæbjerget

med meget dårlig jord skulle udstykkes til fire husmandslokker. Disse fattige mennesker skulle således være tilstede som en arbejdskraftreserve, når de egentlige gårdbrug havde brug for det. Sådan kom det ikke til at gå; jorderne samledes efterhånden til en egentlig gård, der ved jordforbedringsmidler kom til at fungere lige så godt som de øvrige gårde.

De centrale, stjerneudskiftede gårde

Mens det er karakteristisk for de nordlige og sydlige udflyttergårde, at de fik et nogenlunde rektangulært udseende, så fik de centrale gårde et andet omrids. De blev nemlig stjerneudskiftede og fik dermed en dårligere arrondering end de blokudskiftede gårde. Mens de nordlige gårdes jorder i et vist omfang er blevet benyttet til erhverv, så blev de centrale og sydlige gårdes jorder til parcelhushaver.

Snogegården blev opkaldt efter Snogedyseagrene, der atter var opkaldt efter den dobbeltkamrede stenalderhøj. Udflyttergården brændte i 1914, men blev straks genopbygget.

Mosegården, der er opkaldt efter Nymosen, blev udflyttet i 1700, og under gården hørte en tredjedel af mosen. Efter mange ejerskifter blev jorderne udparcellerede i 1930 og selve gården nedrevet i 1935.

Holmegården var Vangedes arealmæssigt mindste gård, idet den ikke hørte under grevskabet Bernstorff. Den ejedes af Universitetet og kaldtes i daglig tale for "Professorgården". Gården blev genopbygget efter en brand i 1911, og det meste eksisterer stadigvæk, selvom landbrugsdriften ophørte i 1918. Nord for gården lå Bomhuset, hvor der blev opkrævet betaling for at benytte vejen fra 1786 og helt frem til 1915. Umiddelbart nord for Bomhuset lå Vangedes smedje.

De sydlige udflyttergårde

Alle de sydlige udflyttergårde blev opdelt ved arveskifter til to halvgårde. Årsagen hertil må nok søges i beliggenheden nær København, idet markedet her gav anledning til et mere intensivt landbrug, hvor gartneriafgrøder i højere grad blev dominerende.

Bakkegården blev opført på sin parcel i 1767 og delt i to allerede i 1783, således at der blev opført en ny Søndre Bakkegård tæt ved den oprindelige, der nu blev kaldt Nordre Bakkegård. Navnet relaterer til bakkehældet ned mod Gentofte Sø.

Enggården er opkaldt efter sin beliggenhed nær græsningsjorderne ned mod Wildes mose, Nymosen, hvor en tredjedel ejedes af gården. I 1805 blev gården opdelt i to halvgårde, hvoraf den ældste, Nordre Enggård, stadig eksisterer, mens Søndre Enggård brændte i 1927.

Fuglegården tog navn efter marknavnet Fugleengene. Også denne gård blev delt i to nemlig Gammel Fuglegård og Lille Fuglegård syd herfor.

Munkegården er opkaldt efter Munkehøjsvangen, der indgik i trevangsbruget fra den gamle landsby. Allerede i 1769 blev gården delt i en Nordre og en Søndre Munkegård. Nordre Munkegård var i en lang periode hovedsæde for frøfirmaet J.E. Ohlsens enke. Søndre Munkegård blev nedrevet 1956, efter at dens jorder var blevet bebygget af udstykningsforeningen "Sdr. Munkegård Haveby" fra 1919.

Ellegården blev opkaldt efter Ellebæksagrene og i 1773 delt i to. Nordre Ellegård eksisterer fremdeles som en del af Tuborg Haveby. Søndre Ellegård brændte i 1894, genopbyggedes og blev nedrevet i 1932. Ellegårdens jorder blev gennemskåret ved jernbaneanlæg i 1906. I perioden 1918 til 1939 lå gartneriet "Ellely" på disse parceller.

Hulegården fik sit navn efter Hulkjæragrene og blev delt i 1777 efter blot 10 år som helgård. Nordre (ny) Hulegård blev nedrevet 1938, mens Søndre (gammel) Hulegård brændte i 1922.

Søndergård fik naturligt navn efter sin placering. Den blev i 1775 delt i to, hvor Ny Søndergård byggedes nord for den gamle. Gammel Søndergård blev nedrevet 1927, mens Ny Søndergård eksisterede frem til 1948.

Et step i 1834

Jeg er blevet opmærksom på en bog fra 1834, hvori der er et afsnit, der handler om Vangede. Dette afsnit vil jeg kommentere og forklare, fordi det især er i disse år, at ændringen fra det gamle selvforsyningslandbrug tager fat hen imod en mere moderne driftsform, hvor de enkelte gårde blev mere specialiserede og brugte håndværkere i større omfang.

Titelblad fra bogen "Statistisk-Topografisk Beskrivelse over Kjøbenhavns Amt"

Bogens titel er "Statistisk-Topografisk Beskrivelse over Kjøbenhavns Amt tildeels efter meddelte Efterretninger fra vedkommende Embedsmænd og Ejere" ved Severin Sterm. Bogen er udgivet på eget forlag i 1834 og beskriver amtet herred for herred og sogn for sogn. Sterm har udvalgt, hvad han synes var interessant. På de følgende sider kan man læse, hvad der står Under Gjentofte Sogn på side 263 og fremefter (den gamle retsskrivning er bibeholdt).

Vangede areal og gårde

Vangede By, hvis Jorder adskilles fra Gjentoftes ved Afløbet fra Gjentofte Sø, ligger på den vestlige Side af Landevejen til Helsingør (1) og har et tilliggende på 1049 Tdr. (2) med 60 Matr. No. (3), hvis sammenlagte Ager og Engs hartkorn (4) udgjør 124 tdr. 7 skp., alt upr.; ved taxationen i 1802 blev en Tønde af dette Hartkorn vurderet til 500 Rdl. (5). Som ovenfor anført, hører 119 tdr. 1 Fdk. 1 alb. af Byens Hartkorn under Bernstorff Gods; af det øvrige hører 5 Tdr. 3 Skp. 2 Fdk., der bruges af en arvefæster, under Universitetet, og 3 Skp. 2 Alb. falder på en grusgrav, hvoraf der ikke svares skatter, saa at byen egentligen kun skylder af 124 Tdr. 3 Skp. 3 Fdk. 1 Alb. Det førstnævnte Hartkorns beløb 119 Tdr. 1 Fdk. 1 Alb., hvis Besiddere alle ere Arvefæste-Selvejere, er således fordelt, at 4 Gaarde står for 8 Tdr. 4 Skp. 1 Fdk., blandt hvilke Tjørnegaarden og Viintappergaaden; 1 for 7 Tdr. 4 Skp. 1 Alb. 1 for 6 Tdr. 3 Skp. 3 Fdk. 1 for 5 Tdr. 4 Skp. 2 Fdk. 2½ Alb., 12 for 4 Tdr. 2 Skp. 2½ Alb., 1 for 4 Tdr. 1 Skp. 1 Fdk. 2½ Alb., 1 for 2 Tdr. 2 Skp. 2 Fdk. ½ Alb. 1 for 1 Tdr. 1 Skp. 2 Fdk.; én Lod for 3 Tdr. 3 Fdk. ½ Alb., der drives under lyststedet Carolinelyst i Gjentofte, 3 Lodder for Meer eller Mindre over 1 Tde., af hvilke én drives af den ovennævnte Universitetsgaard, (6) én under et jordløst Huus i Gjentofte og én under den nedennævnte Gaard på Bernstorffs fri hovedgaardstaxt; samt 1 Lod for 2 Fdk. Hartk. der falder på en grusgrav. Af Bernstorffs Gods private Hrtk. hører 5 tdr. under Vangede; disse er fordelte på en Gaard, ansat til 3 Tdr. 2 Skp. på 2 Lodder resp. på 6 og 2 Skp. Htk., af hvilke hiin er bebygget, og denne drives under én af de forannævnte Gaarde og 3 ere bebyggede. Også Besidderne af dette Hrtk. ere arvefæstere. Gaardenes antal, der oprindeligt var 15, hver staaende for 8 Tdr. 4 Skp. 1 Fdk., bliver således nu 24, og Husenes 4, hvis omtrentlige Størrelse, ligesaavel som Gaardenes, sees af det Foregaaende. Alle Gaardene og 1 Hus ere udflyttede. I selve Byen ligge, foruden Skolen (7), 32 jordløse Huse, af hvilke 24 besiddes af Arvefæste-Selvejere under Bernstorff, og 8 ere opførte af Gaardmænd, der ligeledes have overdraget dem til Besidderne ved Arvefæste; 6 af disse have fra 2 til 4 Skp. Land uden Hrtk.

- (1) Landevejen til Helsingør kaldes vi i dag for Lyngbyvejen. Den er anlagt nogenlunde samtidigt med Vangede landsbys udskiftning og udflytning i 1760-erne af franske vejingeniører. Det ses på gamle kort, at vejen skærer tværs igennem de samtidigt udstykkede parceller. Bernstorffsvej, der er anlagt samtidigt, tager derimod hensyn til parcelterne, mens gårdene er placeret ud til denne.
- (2) En tønde land svarer til 0,55 ha dvs. at Vangede ejerlavs areal var og er på 577 ha. Det svarer til knap 40 ha til hver af Vangedes 15 gårde, altså et pænt tilliggende.
- (3) Matr. No. Betyder matrikelnummer dvs. en ejendoms juridiske status, der findes indført i tingbøgerne. Matrikel-systemet findes endnu, endda i elektronisk form, og mange af Vangedes parcelhuse har et matrikelnummer, der kan føres tilbage til de gamle gårde, der var nummereret 1 til 15.
- (4) Hartkorn betyder egentlig hårdt korn dvs. byg og hvede, og det er et produktionsmål for jordens ydeevne. En tønde hartkorn svarer til 139 liter eller omkring 100 kg korn. Havre var en andenklasses kornsort, den brugtes især til hestefoder, og der skulle to tønder havre til en tønde hartkorn. En tønde hartkorn svarede til 8 skæpper, en skæppe udgjorde 4 fjerdingkar (1/4), der igen var opdelt i 3 album. Altså gik der 96 album på en tønde hartkorn; det må have været besværligt at regne med disse uegale betegnelser.
- (5) Rdl. er rigsdaler, det er en ældre dansk møntenhed, der ophævedes i 1838, senere omsattes en daler til to kroner.
- (6) Universitet ejede en gård, det er den endnu bevarede Holmegård, der – dog uden sin østlige længe – stadig ligger på Lyngbyvejen i noget ombygget tilstand.
- (7) Skolen er Charlotteklubbens nuværende bygning, hvor skolen startede i 1785 og havde til huse frem til 1886. Skolen var betalt af Andreas Peter Bernstorff, da Vangedebørnene ellers skulle den lange skolevej til rytterskolen på Gentoft Torv.

Vangede By og Mose

På den vestre Side af Helsingørs Landevej er paa Byens Grund opført en Embedsbolig for en Vejpikeur (8), her findes også et Bomhuus (9). Af Byens Areal optager Gammelmosen, der ligger i den vestlige Deel af Byens Mark ved Buddinge, 39 tdr. Ld; Svinemosen eller Nymosen, der ligger nordligt i Marken ved Lyngby, 8 Tdr. Ld., og en Deel af Hulelyngsmosen (10) 5 Tdr. Land; disse 3 Moser tilhøre Grev Bernstorff. Desuden ligger i den søndre Deel af Vangede Mark 3 Tdr. land Mose, det er den nordligste Pynt af Søborg Mose (11), i hvilken Kjøbenhavns Vandkommission har Ret til Tørveskjær og til at anlægge Vandreservoir; men 2de (tvende) af de ovenanførte Matr. No til Græsning, Siv og Flæg. I øvrigt har Byen ingen Moser, men Beboerne nyde Udvisning af Tørv i de førømtalte trende moser; Skov mangler aldeles; Nord for Byen, tæt ved Landevejen, ligger Huul-eller Lille-Sø (10), som ikkun er een Tde Land stor, men meget vandriig. Vangede Skoledistrict bestaar af omtr. 86 Tdr. af Vangede Byes saavel priv. Som upriv. Hrtk., af alle denne Byes jordløse Huse, omtrent 8 Tdr. af Gjentofte Byes og 5 ½ Skp. af Ordrup Byes Hartkorn.

(8) En piqueur udtales pikør er egentlig en rytter, der under jagten driver hundene på sporet af vildtet.

(9) Bomhuset lå frem til 1915 tæt på vejen Ved Bommens udmunding i Lyngbyvejen. Her opkrævede bommanden bompengge dvs. en slags afgift for at færdes på vejene; denne afgift modsvarer vore dages trængselsafgifter, så der er ikke noget nyt under solen. Vore dages vejnavne: Ved Bommen, Bompporten og Tværbommen er minder om det gamle bomhus.

(10) Hulelyngsmosen eller Huulsøen svarer til vore dages Vintap-persø. Alle tre moser indgik ikke i Bernstoffs udstykning, men bønderne havde som omtalt ret til en vis tørveskæring.

(11) Søborg Mose er en del af vore dages Utterslev mose. Vangedes ejerlav gik ned til Søndergårdene, der lå hvor Vangedevej udmunder i Søborg Hovedgade.

Vangede Skole

Skolen, der er oprettet af Grev Bernstorff i Aaret 1785, bestaaer af et grundmuret Stuehuus samt et Udhuus af Bindingsværk, og er assureret for 1420 Rbd. Sølv. Den vedligeholdes af Bernstorff Godsdes Ejer, der ligeledes lønner Læreren med 100 Rbd. og 20 Læs Tørv aarlige; foruden dette har han den sædvandelige reglementerede Løn i Naturalier og Brugsret til 3 Tdr. Land, der ere henlagte til Embedet (12). Skolen besøges af 60 Børn. Den indbyrdes Undervisning (13), men ikke Gymnastik er indført. I Districtet findes 22 Indsiddere (14); af Tjenestetyende, 40 Karle, 25 Piger, 16 drenge; af Haandværkere; 2 Hjulmænd, 2 Smede, 1 Kammager, 2 Linnedvæver og 1 Bødker (15). Byen tæller 334 Indvaanere.

(12) Dengang fik offentligt ansatte ikke en ren pengeløn, men en del af den var udbetalt i fødevarer og brændsel samt retten til at dyrke en større køkkenhave. Et skolefag var landøkonomi, hvor børnene lærte om dyrkning, så kunne de jo praktisk nok grave lærerens have!

(13) Den indbyrdes undervisning var en metode, hvor de større børn lærte de mindre de elementære færdigheder, således at læreren kunne nøjes med at undervise en mindre del af den store og ikke årgangsdelte klasse.

(14) Indsiddere er lejere uden jord og uden fast tjeneste, men indsiddere har egen husholdning modsat tjenestefolk.

(15) Håndværkere begyndte at dukke op med specialiserede erhverv. Det var typisk husmænd eller indsiddere, der havde talent for værktøjsbrug, og som derfor kunne leve som håndværker. En bødker er en tøndemager dvs. en slags specialiseret snedker.

Vangede Kilde

Vangede Kilde fremvælder af Svinemosen. Denne Kilde opdagedes 1710 af en Graver ved Trinitatis Kirke, der Taknemmelighed over, at Brugen af dette Vand paa St. Hans Aften gjengav ham Synet, lod ved Kilden opsætte en Blok (16), i hvilken der i de to første Aar samledes saa meget, at Hospitalet i Gjentofte derfor kunde opbygges.

(16) En blok er en slags sparebøsse opsat af kirken, hvor de indsamlede midler bruges til de fattige eller til vedligeholdelse af kirken. Senere flyttedes blokken til Kirsten Piils kilde nær Dyrehavsbakken, hvor den i rigtig mange år indtjente penge til Gjentofte-Lyngby Hospital.

Efterfølgende udvikling

Ved den første egentlige erhvervstælling i 1850 ses det, at alene i Vangede forekom følgende erhverv: Drejer, hjulmand, kurvemager, smed (ved Lyngbyvejen) og væver. Inden for detailhandelen kom Vangede tidligt med, idet sognets første købmandsbutik blev åbnet i 1850.

I Trap: Danmarks to første udgaver fra 1858 og 1872 nævnes der ikke meget nyt om Vangede, men i 3. udgaven fra 1897 omtales de "nye" institutioner nemlig: *"Vangede med Skole, Asyl (or. 1882), Åndssvageanstalten for Kvinder "Gammelmosehus" opr. 1892, og de Kellerske Aandssvageanstalter og Fattiggaarden "Stolpegaard" For Gjentofte-Ordrup, Gladsaxe, Herlev, Lyngby og Søllerød kommuner opr. 1872, Plads for 200 Lemmer. Flere Teglværker (Ørnegaard*

Stolberggård på Vesterbyvej er en del af Vangedes skyline. Den er senere end de Bernstorffske udstykninger og var omkring 1800 er trelænget gård, som var opstået ved at sammenkøbe jorder fra andre gårde. De to tidligere vognporte er afblandede og har fået vinduer. Vestfløjen fungerer i dag som beboelse.

og Tjørnegaard, det sidste tilhørende akts. Ny Kalkbrænderi, Opr. 1889)

Sidste gang Gentofte opstræder i landbrugsstatistikken er i 1956, hvor 14 ha var besæet med korn, 5 ha med rodfrugter, 3 ha med græs og grøntfoder til kvæg og heste og 14 ha med gartneriafgrøder. Størstedelen af dette har uden tvivl været på Vangedes jorde.

Hvis man vil vide mere om Vangedes spændende forhistorie og få trukket trådene op til nutiden, så er det muligt at læse herom i bogen: "Vangedes lokalhistorie" fra 2005. Den er desværre udsolgt, men kan lånes på biblioteket. Derudover kan der læses om Vangede som landbrugssamfund i Vangede Avis nr. 46 og nr. 57. Disse kan ses på hjemmesiden vangede.dk

